

8. Kronivecz` T.M. Pravove reguluvannya dy`stancijnoyi osvity` v Ukraini: suchasny`j stan ta perspekty`vy` rozvy`tku / T.M.Kronivecz` // Pravova informaty`ka. – # 2(38). – 2013. – S.19-24.
9. Nakaz MON Ukrainy` "Pro zatverdzhennya Vy`mog do vy`shhy`x navchal`ny`x zakladiv ta zakladiv pislyady`plomnoyi osvity`, naukovy`x, osvith`o-naukovy`x ustanov, shho nadayut` osvitni posludy` za dy`stancijnoyu formoyu navchannya z pidgotovky` ta pidvy`shhennya kvalifikaciyi faxivciv za akredy`tovany`my` napryamamy` i special`nostyamy`" vid 30.10.2013 r. # 1518 / Elektronny`j resurs. – Rezhy`m dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13>
10. Nakaz Pro zatverdzhennya Polozhennya pro dy`stancijne navchannya / Elektronny`j resurs. – Rezhy`m dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
11. Petrashy`k O.V. Dy`stancijne navchannya u vy`shhij shkoli / O. V. Petrashy`k // Elektronny`j resurs. – Rezhy`m dostupu: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1257> (nazva z ekranu).
12. Tynenyk I.B. Google Classroom – efekty`vny`j instrument suchasnogo vchy`telya / I.B.Ty`neny`k // Elektronny`j resurs. – Rezhy`m dostupu: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura12/2016/10/16/google-classroom/>

УДК 371.2.378

DOI 10.31652/2415-7872-2019-60-91-97

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ У ПРОЦЕСІ ЗДОБУТТЯ ДРУГОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

С. С. Пугач

orcid.org/0000-0002-8757-6974

У статті проаналізовано процес розвитку правової компетентності фахівців-економістів під час здобуття другої вищої освіти. Мета дослідження полягала в обґрунтуванні необхідності розвитку правової компетентності фахівців у процесі неперервної освіти. Обґрунтовано необхідні заходи для розвитку правої компетентності фахівців-економістів під час здобуття другої вищої освіти. Достовірність отриманих даних було перевірено за допомогою кутового перетворення Фішера Φ^* . Подальші наукові розвідки повинні бути спрямовані на розробку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для сприяння розвитку правової компетентності фахівців-економістів.

Ключові слова: фахова компетентність, правова компетентність, друга вища освіта, фахівці-економісти.

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF LEGAL COMPETENCE OF ECONOMISTS IN THE PROCESS ACHIEVE A SECOND HIGHER EDUCATION

S. Pugach

The article analyzes the process of development of legal competence of specialists-economists during the second higher education. The purpose of the study is to substantiate the need to develop the legal competence of professionals in the process of continuing education. The necessary measures for the development of the right competence of specialist economists during the second higher education are substantiated. We consider it expedient to supplement the program of their preparation with the following measures: holding professional-oriented seminars and discussions, the topics of which are determined by the recipients of education; conducting trainings to develop skills in the use of legal knowledge in common problematic situations on the practical activities of specialist economists, as a rule, the results of seminars and discussions; introduction of a distance course on the topic: "Legal provision of accounting and taxation of enterprises and organizations". The analysis of changes in the levels of development of legal competence of specialists-economists in the process of obtaining a second higher education showed that: in the experimental groups there was a statistically significant increase in the number of specialists with medium and high levels of development of legal competence in comparison with the control group: the largest increase in the number of specialists with secondary level of development legal competence recorded in the first experimental group; the largest increase in the number of professionals with high levels of legal competence development was recorded in the second and third experimental groups. The study confirmed the hypothesis about the effectiveness of the proposed measures to develop the legal competence of economists in obtaining a second higher education, the reliability of the data obtained was verified by Fisher's angular transformation. Further scientific research should be directed to the development of modern information and communication technologies to promote the development of legal competence of specialist economists.

Keywords: professional competence, legal competence, second higher education, specialist economists.

Процес кардинальних змін в економіці нашої країни, з метою її адаптації до вимог Європейського Союзу, суттєво вплинув на систему освіти, напрями її розвитку та вдосконалення. Освіта в економічно розвинених країнах стала надбанням особистості, засобом її самореалізації в житті, побудови особистої кар'єри. Завдяки освіті люди досягають порозуміння та розвитку їхніх творчих можливостей,

самовираження та самореалізації в усіх сферах діяльності, в яких відбуваються швидкі динамічні зміни [4]. Компетентністний підхід у професійній освіті відповідає структурі вільного демократичного суспільства та створює для кожної людини можливість вільного гуманістично орієнтованого вибору в процесі загальнокультурної та професійної підготовки [1, 2].

У програмному документі Всесвітньої конференції з вищої освіти «Вища освіта в XXI столітті: підходи і практичні заходи», яку провела ЮНЕСКО 5–9 жовтня 1998 року в Парижі, зазначалося, що в надзвичайно мінливому світі якість стала основним завданням освіти. Основними критеріями якої було визначено якість: персоналу, освітніх програм у поєднанні з процесом викладання та наукових досліджень, підготовки студентів, інфраструктури та освітнього середовища.

Ідеї покращення якості професійної освіти активно розробляються вітчизняними та зарубіжними дослідниками: І. Бехом, Г. Васяновичем, О. Глузманом, Р. Гуревичем, І. Зимньою, І. Зязюном, М. Козяром, Н. Кузьміною, А. Марковою, О. Овчарук, О. Пометун, В. Серіковим, Л. Хоружою, А. Хуторським та ін. Питання підготовки фахівців-економістів аналізували в своїх працях Є. Березняк, В. Бондарь, Г. Єльнікова, Н. Замкова, Л. Калініна, Л. Карамушка, Н. Костін, В. Маслов, О. Морозов, М. Опольська, В. Пікельна, Т. Сорочан, Т. Шамова та інші. У попередніх роботах нами було розглянуто особливості формування правової компетентності в процесі професійного становлення майбутніх фахівців-економістів, зокрема фахівців з обліку й оподаткування: доведено потребу в розвитку правової компетентності для ефективної діяльності компаній [6], визначено проблеми під час правової підготовки [7], проаналізовано закордонний досвід розвитку правової компетентності [8] та обґрунтовано потребу в дослідженнях проблем розвитку правової компетентності [9].

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні заходів для розвитку правової компетентності фахівців-економістів під час здобуття другої вищої освіти.

При дослідженні проблем розвитку правової компетентності фахівців-економістів були використані наукові роботи Е. Бражника, М. Дея, І. Зязюна, В. Кременя, О. Проценко, С. Сисоевої та ряду інших. Важливим етапом розвитку правової компетентності фахівців-економістів є друга вища освіта.

Відповідно до Концепції розвитку економічної освіти, із завершенням навчання та отриманням освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» фахівець з обліку та оподаткування повинен мати змогу вдосконалити свою фахову компетентність в системі післядипломної освіти. Метою післядипломної освіти є підвищення рівня економічних знань, ознайомлення з новітніми досягненнями економіки у всіх сферах людської діяльності. Базовий зміст післядипломної освіти полягає у формуванні сучасного уявлення про економіку предметно-просторового середовища, його склад, функціонування, стан та перспективи розвитку; розумінні понять і законів економіки, відомостей про основні перспективні напрями економічних досліджень і господарських трансформацій; знанні правових аспектів економічної діяльності [5].

Основна проблема післядипломної освіти України в тому, що, відповідно до чинного законодавства, для фахівців економічних спеціальностей не розроблено чітких критеріїв щодо основних форм післядипломної освіти, незважаючи на зростаючий попит. Крім того, проблема полягає у відсутності критеріїв відбору змісту в конкретній галузі, рекомендацій щодо організації курсів підвищення кваліфікації окремих груп фахівців, методик оцінювання фахової компетентності для аналізу результативності тих чи інших заходів щодо підвищення кваліфікації працівників непедагогічних спеціальностей. Як зазначає М. Дей, розвиток та реформування освіти протягом життя в Україні здійснюється досить повільно, в тому числі не використовуються можливості соціального партнерства, не усвідомлюється потенціал неформальної та інформальної освіти дорослих, не конкретизовано андрагогічні засади навчання дорослої людини [3, с. 48].

Заклади вищої освіти пропонують різні варіанти підвищення кваліфікації фахівців з обліку та оподаткування. Найпоширеніші з них такі: тренінги («Управління IT-проектами», «Міжнародне право: механізми захисту прав людини», «Підприємницький старт-ап»), семінари («Англійська мова для переговорів і укладання угод», «Аналіз оподаткування та податкових розрахунків»), дистанційні курси та друга вища освіта.

Перші три напрями підвищення кваліфікації спрямовані на поглиблене опрацювання окремих тем, які є цікавими конкретному фахівцю, та значно обмежені в часі. Крім того, слухачами курсів та семінарів можуть бути представники різних професій, яким з певних причин потрібно поглибити знання зі зазначеної тематики. Отже, розвинути правову компетентність фахівців-економістів на достатньому професійному рівні можна при здобутті другої вищої освіти.

Потреба в розвитку правової компетентності фахівців-економістів у процесі отримання другої вищої освіти пов'язана з тим, що бухгалтерський облік в країнах Європейського Союзу ґрунтується на єдиній правовій базі, тому фахівці-економісти не в змозі здійснювати професійну діяльність без належної юридичної підготовки. Відповідно, й вітчизняні бухгалтери-економісти, діяльність яких пов'язана з зовнішньоекономічною діяльністю або участю в адміністративному, кримінальному, цивільному або

арбітражному процесам, повинні постійно розвивати правову компетентність, щоб уміти розпізнавати в бухгалтерській документації несвідомі чи свідомі протиправні помилки.

При цьому потрібно враховувати, що при організації освіти дорослих потрібно формувати не лише зміст теоретичної та практичної складових навчання, але й враховувати особливості форм та методів навчання, які будуть застосовуватися, рівень фахової підготовки та освітні потреби тих, хто буде навчатися, організації й управління навчальним процесом.

Зазвичай, фахівці, які здобувають другу вищу освіту більш вмотивовані на розвиток знань, навичок і компетенцій (адже, певний час працюють у даній галузі та знають, чого хочуть; вибір цієї спеціальності зробили свідомо та краще розуміють, у чому полягає її специфіка), тому вважаємо за доцільне доповнити програму їхньої підготовки наступними заходами: проведення професійно орієнтованих семінарів і дискусій, тематика яких визначається здобувачами освіти; проведення тренінгів для відпрацювання навичок використання правових знань у поширених проблемних ситуаціях з практичної діяльності фахівців-економістів, як правило, за результатами проведених семінарів і дискусій); запровадження дистанційного курсу на тему: «Юридичне забезпечення обліку та оподаткування підприємств і організацій».

У навчально-виховному процесі здобуття другої вищої освіти потрібно також застосовувати такі принципи активного навчання: активізація розумової діяльності під час усіх видів занять; активний характер навчальної та квазіпрофесійної діяльності під час практичних занять; самостійне розв'язання складних професійних завдань за методом проєктів; постійна суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладачів зі студентами; залучення студентів до розробки навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та інше. Форми навчально-методичної роботи, які використовувалися з метою розвитку правової компетентності фахівців-економістів, наведені на рисунку 1.

Рис. 1. *Розвиток правової компетентності фахівців-економістів під час здобуття другої вищої освіти.*

Для експериментальної перевірки ефективності запропонованих заходів для розвитку правової компетентності було проведено педагогічний експеримент, у констатувальному етапі якого брали участь 199 фахівців-економістів з Тернопільського національного економічного університету. Початковий стан розвитку правової компетентності у фахівців-економістів на початку здобуття другої вищої освіти наведено у таблиці 1 та подано графічно на рисунку 2.

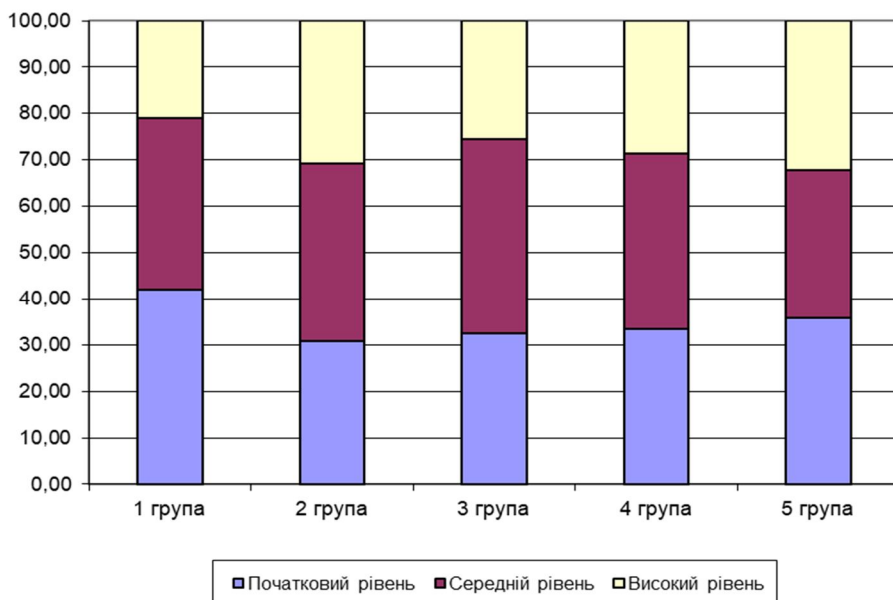
Таблиця 1

Визначення сформованості правової компетентності фахівців-економістів під час здобуття другої вищої освіти

Досліджувана група	Рівні сформованості правової компетентності, у % від загальної кількості		
	Початковий рівень	Середній рівень	Високий рівень
1 група	41,98	37,04	20,99
2 група	30,77	38,46	30,77
3 група	32,56	41,86	25,58
4 група	33,33	38,10	28,57
5 група	35,71	32,14	32,14

За результатами проведеного тестування визначено, що: більшість з опитаних респондентів продемонструвала середній рівень сформованості правової компетентності; найбільша кількість респондентів з високим рівнем сформованості правової компетентності була виявлена у 5-й групі (32,14% або 9 осіб з 28), найменша – у 1-й (20,99% або 17 осіб з 81); найбільше респондентів, які мають початковий рівень сформованості правової компетентності, виявилось у 1-й групі (41,98% або 34 особи з 81), найменше – у 2-й (30,77% або 8 осіб з 26); порівняння отриманих даних із даними по рівням правової компетентності бакалаврів з аналогічних спеціальностей, підтвердило значно вищий рівень розвитку їхньої правової компетентності. Така ситуація пов’язана з суттєво вищою мотивацією фахівців, які вирішили підвищити свій професійний рівень, у тому числі й правової підготовки.

На підтвердження висловленого припущення було проведено додаткове опитування серед фахівців-економістів з проводу важливості розвитку правової компетентності для їхньої професійної діяльності й отримано такі результати: на запитання про нестачу правових знань та вмінь у їхній професійній діяльності 64,8% респондентів відповіли «так»; на запитання про способи вирішення ними питань, які вимагають правових знань і вмінь, 17,6% респондентів сказали, що перенаправляють ці питання юристам (на великих підприємствах, які мають штатних фахівців-юристів), 58,4% намагаються вирішити питання самостійно, а у випадку невдачі – ідуть на консультацію до приватних юристів; на запитання про підвищення рівня своїх правових знань 87,8% опитаних відповіли ствердно. Крім того, на запитання про шляхи розвитку правової компетентності до отримання другої вищої економічної освіти респонденти відповіли, що 10,6% з них отримали другу вищу юридичну освіту, 28,2% – проходили он-лайн або дистанційні курси з правових питань, а 61,2% – самостійно опрацьовували потрібні для їхньої професійної діяльності правові питання.

Рис. 2. Рівні розвитку правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування (у процесі здобуття другої вищої освіти).

Таким чином, професійна діяльність фахівців-економістів потребує постійного вирішення правових питань. У великих компаніях ці питання вирішуються за допомогою штатних юристів, але на більшості суб’єктів господарювання така можливість відсутня, і фахівці-економісти, переважно в умовах обмеженого часу та не завжди кваліфікованих консультацій з боку сторонніх приватних юристів, повинні самостійно, практично на свій страх і ризик, приймати складні та відповідальні рішення з господарської діяльності. Відповідно, для прийняття обґрунтованих, з точки зору діючого європейського та вітчизняного законодавства рішень, у них повинна бути сформована правова компетентність.

Для проведення формувального етапу експерименту 2-а група з констатувального етапу була визначена як контрольна (КГ), а інші – експериментальними (ЕГ) (таблиця 2). Розподіл фахівців-економістів на КГ та ЕГ здійснювався з урахуванням таких особливостей: в КГ та ЕГ спостерігалися приблизно рівні значення сформованості правової компетентності фахівців з обліку та оподаткування; під час визначення КГ та ЕГ було здійснено врахування однорідності складу фахівців, які входили до цих груп.

Таблиця 2

Порівняння результатів в КГ та ЕГ у процесі здобуття другої вищої освіти (констатувальний етап експерименту)

Групи	Рівні сформованості правової компетентності						Кількість осіб у групі
	Початковий		Середній		Високий		
	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	
КГ	8	30,77	10	38,46	8	30,77	26
ЕГ-1	34	41,98	30	37,04	17	20,99	81
ЕГ-2	14	32,56	18	41,86	11	25,58	43
ЕГ-3	7	33,33	8	38,10	6	28,57	21
ЕГ-4	10	35,71	9	32,14	9	32,14	28

Перед проведенням формувального етапу експерименту проведемо перевірку визначених КГ та ЕГ на статистичну однорідність, для чого використовуємо кутове перетворення Фішера. Сформулюємо гіпотезу критерія Фішера в такому формулюванні: H_0 – частка фахівців з обліку та оподаткування з відповідним рівнем сформованості правової компетентності у ЕГ не більша, ніж у КГ; H_1 – частка таких фахівців у ЕГ більша, ніж у КГ. Перевіряємо сформульовані нами гіпотези за допомогою φ^* -критерію Фішера, щодо розподілу студентів КГ та ЕГ за таким алгоритмом:

відсоткові частки за кожним рівнем сформованості правової компетентності фахівців-економістів переводимо в радіани за формулою кутового перетворення Фішера:

$$\varphi_1 = 2 \arcsin \sqrt{P_1}, \varphi_2 = 2 \arcsin \sqrt{P_2}, (1)$$

де P_1 та P_2 – частки, які порівнюються;

обчислюємо значення φ^* -критерію Фішера КГ та ЕГ попарно за формулою:

$$\varphi^* = (\varphi_1 - \varphi_2) \sqrt{\frac{n_1 n_2}{n_1 + n_2}} (2),$$

де n_1 та n_2 – обсяги вибірок КГ та ЕГ, які досліджуються.

здійснюємо перевірку достовірності сформульованої гіпотези.

Підсумкові результати розрахунку φ^* -критерію Фішера відображено в таблиці 3.

Таблиця 3

Значення φ^* -критерію Фішера на початок експерименту (у процесі здобуття другої вищої освіти)

Групи	Розраховане значення φ^* -критерію Фішера			За рівнями значущості	
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	0,01	0,05
КГ і ЕГ-1	1,034	0,138	0,998	2,31	1,64
КГ і ЕГ-2	0,169	0,306	0,515		
КГ і ЕГ-3	0,181	0,031	0,164		
КГ і ЕГ-4	0,382	0,492	1,103		

За результатами застосування φ^* -критерію Фішера за рівнів значущості 0,01 і 0,05, наведених у таблиці 3, можна зробити висновок про відсутність статистично значущих розбіжностей в рівнях правової компетентності між КГ та ЕГ (всі обчислені значення нижчі критичних) та підтвердження гіпотези H_0 . Це доводить валідність проведення формувального етапу педагогічного експерименту.

У таблиці 4 наведені результати, одержані на початок та завершення формувального етапу експерименту в КГ та ЕГ окремо щодо розвитку правової компетентності фахівців-економістів у процесі отримання другої вищої освіти.

Таблиця 4

Результати зміни рівнів розвитку правової компетентності фахівців-економістів у процесі здобуття другої вищої освіти по групах під час формувального етапу експерименту

Групи	Етапи експерименту	Рівні сформованості правової компетентності						Кількість осіб у групі
		Початковий рівень		Середній рівень		Високий рівень		
		к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	
КГ	На початок	8	30,77	10	38,46	8	30,77	26
	На завершення	5	19,23	12	46,15	9	34,62	
ЕГ-1	На початок	34	41,98	30	37,04	17	20,99	81
	На завершення	19	23,46	40	49,38	22	27,16	
ЕГ-2	На початок	14	32,56	18	41,86	11	25,58	43
	На завершення	7	16,28	20	46,51	16	37,21	
ЕГ-3	На початок	7	33,33	8	38,10	6	28,57	21
	На завершення	3	14,29	8	38,10	10	47,62	
ЕГ-4	На початок	10	35,71	9	32,14	9	32,14	28
	На завершення	5	17,86	10	35,71	13	46,43	

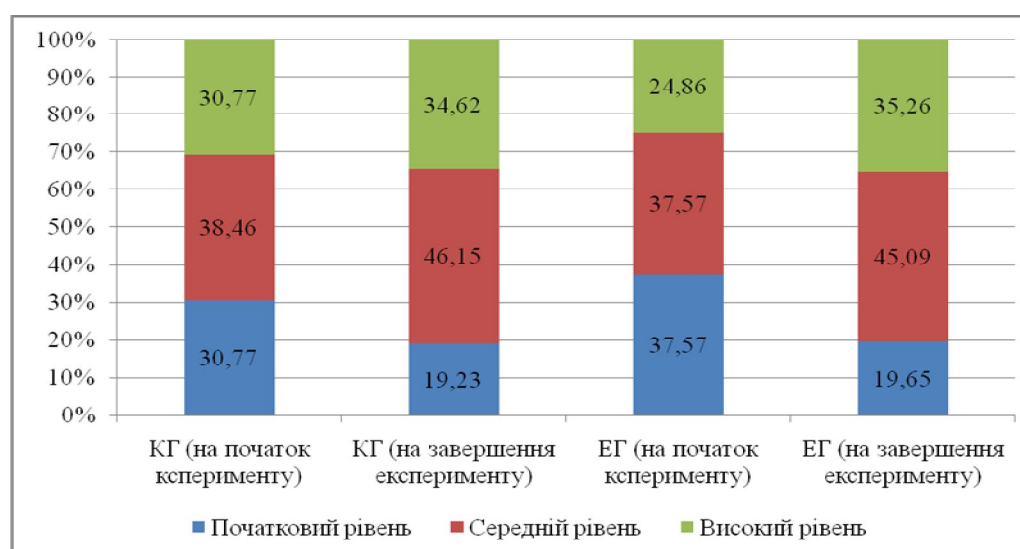
Результати, одержані на початок та завершення формувального етапу експерименту в КГ та ЕГ загалом щодо розвитку правової компетентності фахівців-економістів у процесі отримання другої вищої освіти, наведені в таблиці 5 та на рисунку 3.

Аналіз отриманих даних показав, що на початку експерименту значна частина респондентів у контрольній і експериментальних групах загалом мала значення початкового рівня розвитку правової компетентності відповідно 30,77% та 37,57%. На завершення експерименту ці показники зменшилися відповідно до 19,23% та 19,65%. Середній рівень розвитку правової компетентності в КГ та ЕГ загалом склав на початок експерименту 38,46% та 37,57%, на завершення – відповідно 46,15% та 45,09%; а високий рівень було виявлено на початку експерименту в 30,77% та 24,86% студентів КГ та ЕГ загалом, а на завершення – у 34,62% та 35,26% відповідно.

Таблиця 5

Результати зміни рівнів розвитку правової компетентності фахівців-економістів у процесі здобуття другої вищої освіти загалом під час формувального етапу експерименту

Група та етап експерименту	Початковий рівень		Середній рівень		Високий рівень		Кількість осіб у групі
	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	
КГ (початок)	8	30,77	10	38,46	8	30,77	26
КГ (завершення)	5	19,23	12	46,15	9	34,62	
ЕГ (початок)	65	37,57	65	37,57	43	24,86	173
ЕГ (завершення)	34	19,65	78	45,09	61	35,26	

Рис. 3. Рівні розвитку правової компетентності фахівців-економістів у процесі здобуття другої вищої освіти на початок і завершення експерименту.

Аналіз зміни рівнів розвитку правової компетентності фахівців-економістів у процесі отримання другої вищої освіти показав, що: в ЕГ відбулося статистично значуще збільшення кількості фахівців із середнім та високим рівнями розвитку правової компетентності в порівнянні з КГ: найбільше зростання кількості фахівців із середнім рівнем розвитку правової компетентності зафіксовано в ЕГ-1 з 37,04% до 49,38%; найбільше зростання кількості фахівців із високим рівнем розвитку правової компетентності зафіксовано в експериментальних групах ЕГ-2 (із 25,58 % до 37,21 %) та ЕГ-3 (із 28,57% до 47,6248 %).

Висновки. Проведене дослідження підтвердило висунуту гіпотезу про ефективність запропонованих заходів з розвитку правової компетентності фахівців-економістів під час отримання другої вищої освіти, достовірність отриманих даних було перевірено за допомогою кутового перетворення Фішера φ^* . Подальші наукові розвідки повинні бути спрямовані на розробку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для сприяння розвитку правової компетентності фахівців-економістів.

Література

1. Андреев А. Знания или компетенция? Высшее образование в России / А. Андреев. – 2005. – № 2. – С. 3–12.
2. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-педагогического анализа / А. Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19–27.
3. Дей М. Світові тенденції розвитку освіти дорослих / М. Дей // Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: колективна монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2017. – 248 с.
4. Новиков А. М. Методология образования. Издание второе / А. М. Новиков. – Москва : Эгвес, 2006. – 488 с.
5. Про затвердження Концепції розвитку економічної освіти. Рішення Колегії МОН України. Документ v12_7290-03, поточна редакція від 04.12.2003. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v12_7290-03.
6. Пугач С. С. Досвід правої підготовки майбутніх фахівців економічного профілю / С. С. Пугач // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: зб. наук. праць / редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2018. – Вип. 56. – С. 170–175.
7. Пугач С. С. Розвиток правової компетенції майбутніх фахівців економічного профілю / С. С. Пугач // Педагогіка безпеки. – 2018. – № 2. – С. 120–130. DOI:10.31649/2524-1079-2019-3-2-120-130.
8. Пугач С. Закордонний досвід формування правової компетенції майбутніх фахівців економічного профілю / С. С. Пугач // Науковий Вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. праць. – 2019. – № 1(64). – С. 194–198.
9. Пугач С. С. Формирование у будущих экономистов правовой компетентности / С. С. Пугач // Вестник Казахского гуманитарно-юридического инновационного университета. – 2019. – № 1 (41). – С. 66–71.

References

1. Andreev A. Znaniya ili kompetenciya? Vysshee obrazovanie v Rossii / A. Andreev. – 2005. – № 2. – S. 3–12.
2. Andreev A. L. Kompetentnostnaya paradigma v obrazovanii: opyt filosofsko-pedagogicheskogo analiza / A. L. Andreev // Pedagogika. – 2005. – № 4. – S. 19–27.
3. Dei M. Svitovi tendentsii rozvytku osvity doroslykh / M. Dei // Osvita doroslykh u perspektyvi zmin: innovatsii, tekhnolohii, prohnozy: kolektyvna monohrafiia / za red. A. Vasyliuk, A. Stohovskoho. – Nizhyn : Vydavets PP Lysenko M. M., 2017. – 248 s.
4. Novikov A. M. Metodologiya obrazovaniya. Izdanie vtore / A. M. Novikov. – Moskva : Egves, 2006. – 488 s.
5. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku ekonomichnoi osvity. Rishennia Kolehii MON Ukrainy. Dokument v12_7290-03, potochna redaksiia vid 04.12.2003. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v12_7290-03.
6. Puhach S. C. Dosvid pravoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilii / S. C. Puhach // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia: zb. nauk. prats / redkol.: V. I. Shakhov (holova) ta in. Vinnytsia: TOV Nilan LTD, 2018. – Vyp. 56. – S. 170–175.
7. Puhach S. C. Rozvytok pravovoi kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilii / S. C. Puhach // Pedahohika bezpeky. – 2018. – # 2. – S. 120–130. DOI:10.31649/2524-1079-2019-3-2-120-130.
8. Puhach S. Zakordonnyi dosvid formuvannia pravovoi kompetentsii maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilii / S. C. Puhach // Naukovyi Visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu im. V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky: zb. nauk. prats. – 2019. – # 1(64). – S. 194–198.
9. Pugach S. S. Formirovanie u budushchih ekonomistov pravovoj kompetentnosti / S. C. Pugach // Vestnik Kazahskogo gumanitarno-yuridicheskogo innovacionnogo universiteta. – 2019. – № 1 (41). – S. 66–71.